

# STATELE DIN SUD-ESTUL EUROPEI (1804-1999)

Ediția a II-a revăzută și adăugită



## CUPRINS

<b>PREFAȚĂ</b> .....	<b>5</b>
<b>INTRODUCERE</b>	
<b>STRUCTURILE STATALE MEDIEVALE DIN SUD-ESTUL EUROPEI</b> .....	<b>7</b>
Bizanțul.....	7
Bulgaria .....	9
Serbia .....	11
Croatia .....	13
Slovenia .....	14
Bosnia și Herțegovina.....	15
Macedonia .....	15
Muntenegru.....	16
Albania.....	17
Imperiul Otoman.....	18
Sistemul Otoman .....	19
Milletul ortodox .....	20
Popoarele creștine din Balcani în secolele XV-XVIII.....	22
Țările Române în epoca medievală (secolele XIV-XVIII) .....	34
<b>NOTE</b> .....	45
<b>CAPITOLUL I</b>	
<b>REVOLUȚIILE NAȚIONALE DIN SUD-ESTUL EUROPEI (1804-1830)</b> .....	<b>49</b>
Fundalul revoluțiilor-naționalismul balcanic. ....	49
Revoluția sârbă (1804-1815) .....	50
Revoluția națională greacă (1821-1830).....	59
Revoluția din Principatele Române (1821).....	70
<b>NOTE</b> .....	85
<b>CAPITOLUL II</b>	
<b>STATELE SUD-EST EUROPENE ÎNTRE ANII 1830-1856</b> .....	<b>87</b>
Serbia autonomă (1830-1858) .....	87
Grecia sub regele Otto (1833-1862) .....	93
Muntenegru între 1800-1856 .....	99
Croatia între 1815-1867 .....	101
Reforme otomane – perioada Tanzimatului.....	105
Principatele Române între 1829-1848 .....	107
<b>NOTE</b> .....	128
<b>CAPITOLUL III</b>	
<b>STATELE SUD-EST EUROPENE ÎNTRE 1856-1878</b> .....	<b>131</b>
Războiul Crimeii (1853-1856).....	131



Serbia între 1856-1878 .....	133
Grecia în anii 1856-1878 .....	138
Mișcarea națională bulgară .....	141
Reînnoirea Tanzimatului. Noile reforme otomane (1856-1876) .....	146
Nașterea României (1856-1877) .....	147
<b>NOTE</b> .....	161

#### **CAPITOLUL IV**

<b>STATELE SUD-EST EUROPENE ÎNTRE 1878-1914</b> .....	165
Criza Orientală (1875-1878) .....	165
Mișcarea națională albaneză .....	171
Bosnia și Herțegovina după 1878 .....	179
Croația și Slovenia între 1878-1914 .....	180
Bulgaria între 1878-1914 .....	183
Serbia între 1878-1914 .....	191
Munte negru între 1878-1914 .....	195
Grecia între 1878-1914 .....	198
Imperiul Otoman după 1878 .....	203
România între 1878-1914 .....	207
<b>NOTE</b> .....	225

#### **CAPITOLUL V**

<b>RĂZBOAIELE BALCANICE</b> .....	229
Problema Macedoniei .....	229
Războaiele balcanice (1912-1913) .....	234
Independența Albaniei .....	244
România și războaiele balcanice .....	248
<b>NOTE</b> .....	268

#### **CAPITOLUL VI**

<b>STATELE SUD-EST EUROPENE ÎN TIMPUL PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL (1914-1918)</b> .....	277
Sarajevo .....	277
Serbia în anii 1914-1918 .....	280
Turcia între 1914-1918 .....	284
Bulgaria în anii 1914-1918 .....	286
Grecia între 1914-1918 .....	289
Albania în anii 1914-1918 .....	290
Sfârșitul războiului în Balcani .....	291
România în primul război mondial (1914 -1918) .....	298
Întregirea națională (1918) .....	306
<b>NOTE</b> .....	318

#### **CAPITOLUL VII**

<b>STATELE SUD-EST EUROPENE ÎN PERIOADA INTERBELICĂ (1918-1939)</b> .....	323
Sfârșitul unui imperiu .....	323

Iugoslavia între 1918-1939 .....	328
Grecia între 1918-1939 .....	335
Bulgaria între 1918-1939 .....	341
Albania între anii 1918-1939 .....	346
România în perioada interbelică .....	353
<b>NOTE</b> .....	369

## CAPITOLUL VIII

<b>STATELE DIN SUD-ESTUL EUROPEI ÎN ANII 1939-1945</b> .....	<b>373</b>
Izbucnirea războiului .....	373
Grecia în perioada 1939-1945 .....	374
Iugoslavia în timpul războiului (1939-1945) .....	381
Bulgaria în al doilea război mondial (1939-1945) .....	389
Albania în anii războiului (1939-1945) .....	395
România în al doilea război mondial (1939-1945) .....	399
<b>NOTE</b> .....	418

## CAPITOLUL IX

<b>STATELE DIN SUD-ESTUL EUROPEI ÎN PERIOADA 1945-1989</b> .....	<b>423</b>
Sfârșitul războiului .....	423
Iugoslavia în anii 1945-1989 .....	424
Grecia în anii 1945-1989 .....	434
Ciprul, stat independent .....	445
Bulgaria între anii 1945-1989 .....	448
Albania între anii 1945-1989 .....	453
România între 1944-1989 .....	458
<b>NOTE</b> .....	479

## CAPITOLUL X

<b>EUROPA DE SUD-EST DUPĂ 1989</b> .....	<b>485</b>
Contextul european .....	485
Seismul politic iugoslav .....	486
Slovenia după 1989 .....	488
Croația după 1989 .....	489
Bosnia după 1989 .....	492
Macedonja după 1989 .....	496
Munte negru după 1989 .....	498
Kosovo după 1989 .....	499
Serbia după 1989 .....	503
Bulgaria după 1989 .....	511
Albania după 1989 .....	512
Republica Moldova (Basarabia) după 1989 .....	513
România după 1989 .....	530
<b>NOTE</b> .....	549

<b>BIBLIOGRAFIE</b> .....	<b>553</b>
---------------------------	------------



## INTRODUCERE

### STRUCTURILE STATALE MEDIEVALE DIN SUD-ESTUL EUROPEI

#### Bizanțul

La începutul evului mediu, Imperiul Bizantin era singurul stat existent în sud-estul Europei. În vremea împăratului Justinian (527-565), Bizanțul a cunoscut o perioadă de strălucire politică și militară. El a încercat să reconstituie imperiul roman universal, prin cucerirea Africii de nord în urma războiului cu vandalii (533-534), prin cucerirea Italiei, ca urmare a campaniilor lui Belizarie și Narses, după războiul cu ostrogoții (535-554) și a sud-estului Spaniei (554). O parte a acestor teritorii va fi pierdută mai târziu, după moartea lui Justinian.

Spre sfârșitul secolului al VI-lea (578-581), se produce invazia slavilor în Peninsula Balcanică, ocupă Tracia și Elada. Sub domnia lui Mauriciu (582-602), Imperiul încearcă să-și consolideze stăpânirea în Occident, dar și la Dunăre, și în acest scop generalul Priscus organizează campanii în nordul Dunării împotriva avarilor, slavilor și gepizilor. Dar, în 602, trupele romane de la Dunăre se revoltă, împăratul Mauriciu este ucis, iar centurionul Focas este proclamat împărat. Limesul danubian, abandonat de armată, este traversat de slavii care se instalează masiv în sudul Dunării.

În secolul al VII-lea, o dată cu domnia lui Heraclie (610-641), imperiul trece prin momente dificile, în anul 626, Constantinopolul e asediat de avari, slavi și perși, teritoriul său se restrânge sub presiunea arabilor, care cuceresc Siria, Palestina și Egiptul și a avarilor și slavilor, care se stabilesc în sudul Dunării și întemeiază primele state. În a doua jumătate a secolului al VII-lea (671-679), protobulgarii invadează Peninsula Balcanică și întemeiază un stat, cu care bizantinii încheie un tratat, în anul 681.

În secolul al VIII-lea, pe plan intern, Imperiul Bizantin este confruntat cu o puternică erezie, iconoclasmul (726-843), ca urmare a politicii împăraților dinastiei isauriene, Leon al III-lea și urmașii săi, care adâncește criza imperiului, slăbește legăturile cu Apusul și amplifică divergențele dintre Roma și Constantinopol. Încoronarea lui Carol cel Mare ca împărat al Apusului, în anul 800, la Roma, și politica sa antibizantină duc la pierderea definitivă a pozițiilor Imperiului în Italia, din care mai păstrează doar sudul acesteia. La începutul secolului al IX-lea, Imperiul ajunge tributar arabilor, iar în anul 811, armata bizantină este zdrobită de către bulgari și împăratul Nikephoros este ucis în luptă. La aceste înfrângeri, se adaugă o revoltă condusă de Toma Slavul (820-825), care asediază



Constantinopolul și noi victorii ale arabilor, care ocupă Creta, iar în anul 827, încep cucerirea Siciliei. În anul 860, rușii (slavii răsăriteni) organizează primul atac asupra Constantinopolului.

Imperiul își va redobândi stabilitatea și forța militară sub împărații dinastiei macedonene (867-1025), când statul bizantin atinge apogeul puterii sale. Împăratul Vasile I îi înfrânge pe arabi în regiunea Eufratului, iar în sudul Italiei ocupă Bari, Tarent și Calabria (875-885). Dar la începutul secolului al X-lea, Imperiul e confruntat cu noi pericole, astfel, în anul 907, flota Rusiei Kievene condusă de cneazul Oleg își face apariția în fața Constantinopolului, o flotă arabă pătrunde în Marea Egee, dar va fi înfrântă de bizantini. Mai grav este faptul că țarul bulgar Simeon organizează o campanie împotriva Bizanțului, asediază Constantinopolul (august 913), cucerește Adrianopolul (914) și înfrânge armata bizantină (august 917).

În prima jumătate a secolului al X-lea, bizantinii, după o serie de succese în Orient, trebuie să facă față, în 941, unui nou atac rus asupra Bizanțului, care este respins, urmat, în 944, de expediția cneazului rus Igor. După 960, împăratul Nikephoros Focas recucerește Creta și Cipru, iar succesorul său, Ioan Tzimiskes, atacă pe bulgari, cucerește Marele Preslav, capitala țaratului bulgar (971) și, în același an, îl înfrânge. la Durostorum, pe Sviatoslav, cneazul Kievului, și anexează Bulgaria răsăriteană și Dobrogea. Sub domnia lui Vasile al II-lea Bulgaroctonul (976-1025), Imperiul atinge culmea puterii politice și militare. În 986, el începe campania militară în Peninsula Balcanică, în urma răscoalei lui Samuel, întemeietorul Țaratului bulgar de Apus, în 1014, înfrânge pe bulgari, iar în 1018, bizantinii ocupă Ohrida și țaratul lui Samuel este desființat.

După moartea lui Vasile al II-lea (1025), au loc răscoale ale muntenegrenilor și bulgarilor, iar în 1043, se produce ultimul atac al rușilor asupra Constantinopolului. În a doua jumătate a secolului al XI-lea, se declanșează criza politică și militară a Imperiului Bizantin, care prefigurează decăderea sa. Astfel, în 1071, la Manzikert, bizantinii au fost zdrobiți de turcii selgiucizi, conduși de Alp Arslan, iar împăratul Romanos IV Diogenes a fost luat prizonier. Restabilirea temporară a Imperiului are loc sub dinastia Comnenilor (1081-1185). Împăratul Alexios I înfrânge pe normanzi cu ajutorul Veneției (1085), iar, în anul 1091, el îi înfrânge pe pecenegi, în bătălia de la Lebunion. După 1096, cu ajutorul cavalerilor Cruciadei I (1096-1099), el recuperează o serie de teritorii ocupate de selgiucizi, Niceea, Smirna și Efes. Sub împăratul Manuel I Comnen (1143-1180), Imperiul Bizantin cunoaște o ultimă perioadă de înflorire. El poartă noi războaie cu normanzii și ungurii, strânge relațiile economice cu orașele italiene, Veneția și Genova, și în urma victoriilor obținute instituie controlul asupra Dalmației, Croației și Bosniei. Dar, în 1176, o nouă înfrângere suferită de bizantini din partea turcilor selgiucizi anunță sfârșitul apropiat al puterii bizantine.

În 1185, revolta vlahilor conduși de frații Asănești este urmată de numeroase tulburări și evenimente dramatice, pentru ca, la 12 aprilie 1204, Constantinopolul să fie cucerit de cavalerii Cruciadei a IV-a. Urmarea acestei acțiuni a fost întemeierea, cu sprijinul Papei Inocențiu III, a Imperiului Latin de Răsărit și alegerea ca împărat a lui Balduin de Flandra, care este încoronat la Sfânta Sofia, la 16 mai 1204. După ocuparea



Constantinopolului, în aprilie 1204, Alexios și David Comnen întemeiază un stat bizantin în nordul Anatoliei, sub numele de Imperiul bizantin de Trapezunt. În același an, în mai, Theodor Lascaris (1204-1222) se refugiază în Bithinia și este proclamat împărat la Niceea, întemeind astfel Imperiul bizantin de la Niceea.

În 1214, Theodor Lascaris înfruntă pe David Comnen și cucerește o mare parte din coasta Anatoliei, aflată în stăpânirea Imperiului de Trapezunt. În 1224, Theodor Angelos, despotul Epirului, ocupă Thesalonicul și se proclamă împărat. În același an, Ioan Vatatzes (1222-1254), împărat de Niceea, înfrânge pe latini și ocupă toate posesiunile acestora din Asia Mică, apoi trece în Tracia și ocupă Adrianopolu, după care cucerește Thesalonicul (1246) și îl silește pe Ioan Angelos să renunțe la titlul de împărat și să i se supună. După alte victorii asupra latinilor, Mihail al VIII-lea Paleologul (1258-1282), recucerește Constantinopolul, la 25 iulie 1261, cu ajutorul flotei genoveze, punând capăt Imperiului Latin de Răsărit.

Însă și după 1261, Imperiul bizantin continuă să fie vulnerabil, căci, pe lângă dificultățile interne, se înmulțesc conflictele cu statele slave creștine, iar în prima jumătate a secolului al XIV-lea, apare un nou pericol, turcii. Aceștia ocupă cea mai mare parte a Asiei Mici, inclusiv Niceea, iar în 1354, ocupă Gallipoli, pentru ca, în 1359, ei să-și facă apariția sub zidurile Constantinopolului.

În cele din urmă, în ciuda eforturilor disperate ale ultimilor împărați bizantini, inclusiv încercarea de reunificare a bisericilor la Sinodul de la Florența (1439), la 29 mai 1453, după 52 de zile de asediu, Constantinopolul, cetatea sfântă a ortodoxiei, este cucerit de turcii conduși de sultanul Mahomed II, iar ultimul împărat al Bizanțului, Constantin al XI-lea Dragases, moare în luptă. După căderea marelui oraș, în 1456, este cucerită Atena, apoi, în 1460, despotatul de Moreea, iar în 1461, Imperiul bizantin de Trapezunt. Astfel, Imperiul bizantin și-a încheiat existența în istorie, însă, după formula lui Iorga „Bizanț după Bizanț”, el a continuat sub forma civilizației bizantine, în Țările Române și în Rusia.<sup>1</sup>

## Bulgaria

Slavii sudici, originari din stepile Asiei Centrale și care veniseră de la nord de Carpați, au trecut Dunărea, în anul 602, în urma revoltei armatei bizantine din această zonă. Ei au „măturat” efectiv Peninsula Balcanică, din Alpi până în Peloponez, ceea ce a dus, în timp, la schimbarea structurii etnice a regiunii. Sub presiunea slavilor, autohtonii elenizați, romanizați și alții, s-au retras în zonele de deal și de munte, de coastă sau din insule și au sfârșit prin a fi asimilați de noii veniți. În cele din urmă, a fost slavizată o întinsă suprafață cuprinsă între M. Adriatică și M. Neagră, iar creștinarea ulterioară a slavilor s-a produs prin intermediul influențelor suprapuse ale papalității și ale Bizanțului.

În a doua jumătate a secolului al VII-lea, s-a constituit primul stat slav din sud-estul Europei, sub numele de Uniunea celor șapte triburi, formațiune federată a Imperiului Bizantin. În aceeași perioadă, Uniunea triburilor bulgare de pe Volga, sub conducerea hanului Asparuh, fiul lui Kubrat, migrează spre apus, traversează stepile nord pontice, trece Dunărea și se stabilește în nord-estul Bulgariei de azi, în regiunea Varnei și la est de munții Stara Planina, în anul 679. Ajunși în sudul Dunării, bulgarii au găsit aici Uniunea